

Особи, які є потерпілим внаслідок затримання чи арешту, здійсненого незаконно та всупереч пунктам цієї статті, мають забезпечене правовою санкцією право на відшкодування.

Отже, права людини на свободу та особисту недоторканність є основними правами, закріпленими в національному законодавстві та міжнародних документах, що гарантують кожній людині захист від незаконного втручання в її особисте життя та забезпечують гідність і автономію особи. Усі порушені права краються строго законом, іншими нормативно-правовими актами, міжнародними стандартами. Особи повинні пам'ятати, що у будь-якому випадку вони мають законне право на правничу допомогу з боку адвокатів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Європейська конвенція з прав людини (Конвенція про захист прав і основних свобод людини від 04.11.1950). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
2. Конституція України : прийнята 28 черв. 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
3. Міжнародний захист прав людини : навчальний посібник / кол. авторів; за ред. О. Б. Онишко. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 540 с.
4. Ремех Т.О. Права людини в Україні: підручник для 10-11 класів суспільно-гуманітарного напрямку загальноосвітніх навчальних закладів / Т.О.Ремех. – Київ : Інститут педагогіки НАПН України, 2011. 163 с.

Халюк Сергій Олександрович,
професор кафедри конституційного
права та прав людини НАВС,
доктор юридичних наук, доцент

СУДОВО-ПРАВОВА РЕФОРМА ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ

Необхідною умовою демократичного розвитку України, її політичної системи є утворення чітко скоординованої системи політико-правових механізмів та процедур щодо реалізації прав і свобод людини та громадянина. Їх визнання, гарантування, реалізація та захист становить зміст правової політики держави в галузі прав і свобод людини [1]. Усвідомлюючи складність перехідних процесів і труднощі реалізації вироблених на основі міжнародних власних національних стандартів, Україна приступила до створення національної системи захисту прав людини. Безсумнівно, що в цьому контексті забезпечення права на захист неможливе без чесного та неупередженого суду. Саме тому, на наше глибоке

переконання, основним завданням суспільства та держави є утвердження справедливого суду та вдосконалення вітчизняної судової системи. До того ж питання проведення судової реформи в Україні на сьогодні є одним із найбільш актуальних та обговорюваних, особливо в світлі євроінтеграційних процесів, які торкнулися нашої держави [2, с. 41].

Реформування системи судових органів – це ключове питання, яке постало перед демократичною Україною, адже тільки за цієї умови можлива співпраця зі світовим та, зокрема європейським співтовариством. Зокрема, йдеться про дотримання Україною основоположних вимог щодо судової системи, яке передбачає забезпечення незалежності суддів, зрозумілої та чіткої системи заміщення суддівських посад, створення довершеної інфраструктури, яка забезпечить потреби судової влади, доступності правосуддя, чіткості процесуального порядку розгляду справ на основі принципів верховенства права і законності та деяких інших.

Розвиток демократичної правової держави передбачає необхідність реалізації засад верховенства права, що передбачає спрямованість діяльності держави на забезпечення умов для ефективного реалізації прав та свобод людини і громадянина, у тому числі й гарантованого доступу до суду, створення сприятливих умов для реалізації права на судовий захист тощо. Ключовим завданням цього напрямку є встановлення високого рівня довіри до судової влади, що передбачає підвищення якості кадрового складу судової гілки влади [3, с. 173].

У системі поділу державної влади однією з її гілок згідно зі ст. 6 Конституції України є судова влада, призначення якої полягає в захисті прав і свобод людини та громадянина, конституційного ладу України, забезпеченні відповідності актів Верховної Ради України, Президента України, органів виконавчої влади України та органів місцевого самоврядування Конституції України, дотримання законності в застосуванні законів та інших нормативних актів України. Існування самостійної гілки судової влади поряд із законодавчою та виконавчою – це необхідний атрибут будь-якої демократичної держави. Стаття 55 Конституції України встановлює, зокрема, що права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Вже Розділ VIII Конституції присвячений «Правосуддю» містить норми, які закладають основи здійснення судової влади в Україні [4].

Конституція України визначає базові положення судової системи, закріплює конституційні засади подальшого розвитку судів та законодавства про організацію і діяльність системи судів при здійсненні правосуддя. Так, організація правосуддя в Україні базується на засадах закріплених у Конституції України, більшість з них сконцентрована в розділі VIII Конституції України, який носить назву «Правосуддя» [4].

Засобами досягнення цієї мети є утвердження незалежності судової влади, зокрема, шляхом її деполітизації, посилення відповідальності судової влади перед суспільством, а також запровадження належних конституційних засад кадрового

оновлення суддівського корпусу. Прийняття законопроекту має сприяти реалізації повномасштабної судової реформи та оновленню суддівського корпусу відповідно до суспільних очікувань і згідно з європейськими стандартами, відновленню довіри громадян до судової гілки влади, а також забезпеченню належного функціонування прокуратури, адвокатури та системи виконання судових рішень.

Проте події кінця 2013 року – початку 2014 року засвідчили: в Україні є проблеми зі станом судової влади. Вона виявилася не тільки неспроможною протидіяти свавіллю влади політичної, вона їй потурала, сприяла проявам цієї сваволі. Це об'єктивно викликало негативну реакцію суспільства, яке з розумінням сприйняло негайне застосування заходів з відновлення довіри до судової влади і забезпечення права на справедливий суд. Оскільки відсутніх позитивних результатів вони не принесли, судова система залишалася дезорієнтованою і деморалізованою. Стала наочною необхідність реформування конституційних засад функціонування судової влади [5, с. 5].

Очевидно, що питання формування національної правової системи в умовах постійної зміни політичної конфігурації державної влади є завжди актуальним та першочерговим. Так склалося за роки незалежної України, що оголошені реформи у сфері публічної влади, не досягаючи поставлених результатів на конкретному етапі проведення, змінюють свою векторну спрямованість та час від часу конструюються заново як «нове бачення» шляхів вирішення накопичених проблем суспільного й державного розвитку [6, с. 143].

Таким чином проблеми здійснення судово-правової реформи та підвищення ефективності правосуддя завжди були й залишаються актуальними для науковців і практиків. При цьому, видається цілком очевидним необхідність векторальної спрямованості судово-правової реформи саме на забезпечення принципу верховенства права з метою відновлення довіри до судової влади, а також створення умов доступного правосуддя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Концепція судово-правової реформи в Україні : затв. постановою Верховної Ради України від 28 квіт. 1992 р. № 2296-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 30. Ст. 426.
2. Халюк С.О. Конституційно-правовий статус Вищої ради правосуддя в Україні та відповідних органів у зарубіжних країнах: порівняльний аналіз. Дис. докт. юрид. наук: 12.00.02. Київ, 2023. 543 с.
3. Слободяник Н. С. Виборність суддів: зарубіжний досвід та перспективи для України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2015. № 33. С. 173–177.
4. Конституція України : прийнята 28 черв. 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

5. Проблеми імплементації змін до Конституції України щодо правосуддя та статусу КСУ / [уклад. В. Мусіяка]. Київ : Заповіт, 2017. 188 с.

6. Муза О. В. Розвиток адміністративного судочинства в умовах конституційних і законодавчих змін. *Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Чернівці, 24–25 жовт. 2019 р.) / ЧНУ. Чернівці, 2019. С. 143–146.

Хізанов Олексій Дмитрович,
здобувач вищої освіти бакалавра ННІ №1
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Халюк Сергій Олександрович,
професор кафедри конституційного права
та прав людини НАВС,
доктор юридичних наук, доцент

РОЛЬ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ХАРТІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ПРОЦЕСІ КОНСТИТУЦІЙНИХ РЕФОРМ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Європейська Хартія місцевого самоврядування є одним із найважливіших документів, що визначають правові засади організації місцевого самоврядування в європейських державах. Прийнята Радою Європи у 1985 році, вона встановлює стандарти автономії місцевих громад, забезпечення децентралізації влади та зміцнення демократичних інститутів на місцевому рівні. Підписання та ратифікація Хартії Україною у 1997 році стало важливим кроком у напрямку адаптації українського законодавства до європейських стандартів [1]. У подальшому цей документ став основою для низки конституційних реформ, спрямованих на розширення прав і можливостей органів місцевого самоврядування. Проте сучасні виклики, зокрема воєнний стан, економічні проблеми та потреба в модернізації державного управління, вимагають додаткових зусиль для повної реалізації положень Хартії.

Однією з ключових вимог Хартії є забезпечення права місцевих громад на самоврядування, що передбачає надання місцевим органам влади права самостійно ухвалювати рішення з питань, які належать до їхньої компетенції. В Україні реалізація цієї вимоги проходила через децентралізацію влади, яка стала одним із пріоритетних напрямків реформування державного управління. Відповідно до принципів Хартії, український уряд здійснив низку заходів для передання повноважень від центральних органів до місцевих. Проте, незважаючи на значні досягнення в цій сфері, процес децентралізації ще не завершений, і багато положень Хартії залишаються формальними через недостатню фінансову та